

הפלגת "הקדושה"

מאת: זאב וניה הדרי, סגנו של שאול אביגור במוסד לעליה ב'

הכתבה לקוחה מהמבוא לספר "המוסד לעלייה ב' - יומן המבצעים - פריז 1947", הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, 1991

הספינה 'איה אנסטאסיה', שכינויה ביומן המבצעים היה "הקדושה", היתה ספינה קטנה שמשקלה כ-600 טון, ויכולת הקיבול שלה עד 400 נוסעים. בעבר שימשה כספינת תותחים. את הספינה שכר ברומניה פאנדליס היווני, שעסק ברכישת ספינות עבור המוסד. הספינה הגיעה מקונסטנצה ליוגוסלביה על צוותה הרומני, כשהיא נושאת דגל פנמה.

הבריטים שידעו כי הספינה אמורה להפליג מקונסטנצה ליוגוסלביה ומשם לארץ-ישראל, ניסו לעכב את יציאתה מרומניה באמצעות המשלחת הבריטית בבוקרשט. ראש המשלחת הבריטית ניסה "להפחיד" את אנשי הצוות, וכך כתב בדו"ח על ביקורו: "נודע לי כי חכר העובדים שהביא את האנייה מבראילה (רומניה) לא ימשיך לעבוד עד ארץ-ישראל. החלטתי כי כדאי להפיץ שמועות-לחש כדי למנוע עובדים אחרים מלהצטרף לספינה זו, וסיפרתי כי רב-החובל וחבר העובדים יקבלו עונש למופת מייד עם הגיעם - אם יגיעו - למימי ארץ-ישראל. התעמולה הזו השיגה את תכליתה, כי יום אחד לפני צאתה את קונסטנצה נשאלתי לעונשים שהוטלו על עובדי 'סמירנה' [אזנית המעפילים 'מקס נורדאו']. מכיוון שלא ידעתי, לא יכולתי אלא לחקור בזהירות את השואל מה הם האמצעים שבהם אוחזים בקונסטנצה כדי לדאוג לפרנסת התלויים (המשפחות) בעובדי הספינה ההיא, משך התקופה הארוכה ביותר של העדרם מאונס".

על-פי התכנית היו אמורות לצאת מנמל בקאר הספינות "הקדושה" ו'כנסת ישראל'. במרחק של יומיים הפלגה מחופי הארץ היו אמורים מעפילי "הקדושה" לעבור אל 'כנסת ישראל', וספינתם על צוותה היתה אמורה לחזור ליוגוסלביה ולהביא עוד מעפילים. באופן זה קיוו אנשי המוסד כי ניתן יהיה "להציל" את "הקדושה" מהחרמה ולהשתמש בה שנית. המעפילים הובאו ליוגוסלביה במסגרת 'הבריחה' מהונגריה דרך רומניה. ביניהם היו גם יהודים רומניים. עד ליום ההפלגה המתינו המעפילים במחנה עולים לאורך החוף, תחת הכיסוי של מחנה נופש. התנאים במחנה היו קשים בגלל מזג-האוויר החורפי אך האנשים המתינו בסבלנות.

ב-8 בנובמבר 1946, יצאו "הקדושה" ועליה 456 מעפילים, ו'כנסת ישראל' ועליה 3,380 מעפילים בדרך לארץ-ישראל. מפקד "הקדושה" היה אליעזר ורש (ערמון: כינויו היה "דני"). ביום שלמחרת ההפלגה התחוללה סערה קשה בים. מנועי הספינה התקלקלו ובגלל תנאי מזג-האוויר היא נסחפה ועלתה על שרטון. למרבה המזל ניצלו כל אנשיה והועברו אל 'כנסת ישראל'. 'כנסת ישראל' הפליגה לנמל ספליט כדי להצטייד בלחם ובמים טריים, וב-15 בנובמבר הפליגה בשנית לכיוון ארץ-ישראל.